

ISSN (E): 2181-4570

ÒSMIRLARDA SUITSIDIAL XULQ SHAKLLANISHINING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI.

Ismoilova Sarvinoz Ne'mat qizi

Qarshi davlat universiteti Pedagogika fakulteti Psixologiya (faoliyat turlari bòyicha) yònalishi 1-kurs magistratura talabasi

Annotatsiya

Maqolaning mazmuni shundan iboratki, hozirgi kunda yosh avlodni bo'sh vaqtini mazmunli o'tkazish va bunday nojo'ya ishlarni oldini olish, suitsidni kelib chiqishi va ularning salbiy taraflari qonuniy tarafdama yoritilgan.

Kalit so'zlar: Psixologiya, o'smirlik, diqqat, psixika, suitsid, stress, kamolot.

O'smirlik insonning balog'atga yetish davri bo'lib, o'ziga xos xususiyati bilan kamolotning boshqa pog'onalaridan keskin farqlanadi. O'smirda ro'y beradigan psixofiziologik, biologic o'zgarishlar natijasida uning psixik dunyosiga tub burilish nuqtasi vujudga keladi. Balog'at davriga 11 (12-15) yoshli qizlar va o'g'il bolalar kiradilar. Kamolotning mazkur davrida jismoniy va jinsiy yetilish amalga oshadi. Hozirgi davrga kelib o'smirlik yoshi 8-9 yoshni tashkil etadi. O'smirlik davrida ayniqsa, psixologik jihatdan turli o'zgarishlar yuz beradi. Bu davrda o'smirlarda o'zining ichki "meni" ustun bo'lib qoladi. Ular har ishda o'zlarini ko'rsatishni xohlashadi. Ko'pincha diqqat markazida turishni yoqtirishadi. Ularda o'ziga xos jizzakilik paydo bo'ladi. Bu davrda o'smirda negativ munosabat qilib bo'lmaydi. Ko'p hollarda sizning unga nisbatan biror ishni ta'qiqlashingiz, uni kamsityotgandek tuyiladi. Chunki u alohida shaxs, uning shaxsiy fikri, o'z shaxsiy ishlari bor. Ayrim ota-onalar bu davrga kelib o'smir farzandlarini tarbiyalashga qiynalib qolishadi. Buning asosiy sababi bolaga bir xil munosabat qilishlari.

Bolalar har bir yosh davrda har xil munosabat va turlicha tarbiya berish kerak. 8-yoshlik davrida bergan tarbiya va munosabatini 12 yoshda beraolmaydiz. Hozirgi bolalar ota-onalariga ishonmay qo'yishgan o'rtoqlariga va xatto o'zlari unchalik yaxshi bilmaydigan kishilarga ishonishadi, ichki sirlarini ularga aytishadi, ular har yerdan ma'lumot olishadi. Bu ma'lumotlarning qanchalik to'g'ri va aniqligini esa tahlil qilib o'tirishmaydi. Ayniqsa, bugungi globallashuv jarayonida internet oqimlaridan kirib kelayotgan turli informatsiyalar ko'proq yoshlar ongini zaxarlaydi. O'z joniga qanday

oson qasd qilish bo'yicha internetda 9000 sayt mavjud. 2017-yil ayniqsa, "Ko'k kit", "Tinch uy" kabi virtual o'yinlar shu saytlarga adashib kirib qolgan ayrim yoshlarning suitsidga qo'l urish va hayotdan ko'z yumishga olib keldi. Buning sabablari o'rganilganda, ularning ta'lim dargohlarda o'qishi va do'stlar-dugonalari bilan munosabatlari yaxshi, ammo uyda ko'p vaqtini internet bilan o'tkazganlari aniqlandi. Yoshlarning o'z joniga qasd qilishiga nima sabab bo'ladi?

- Ota-ona va yon atrofdagilar e'tiborsizligi (oiladagi nosog'lom muhit, o'qishdagi muvaffaqiyatsizlik);
- O'zi kutgan voqea hodisalar ro'y bermasligi (qimmat baho narsalar, o'zicha sevgan insonlarning e'tibor sizligi);
 - O'z-o'ziga past baho berish;
- Turli ruhiy zo'riqishlar (stress);
- Tug'ma xastaliklar (psixologik);
- Oilada ham o'z joniga qasd qilish holati bo'lganda.

O'smirlardagi sabablar:

1. Javobsiz muhabbat;
2. Menga e'tibor qarating;
3. Men hechkimga kerak emasman;
4. Kurashishga kuchi yetmasligi;
5. Hamma yerda yomon holatlarni ko'rish;
6. Fiziologik o'zgarishlar.

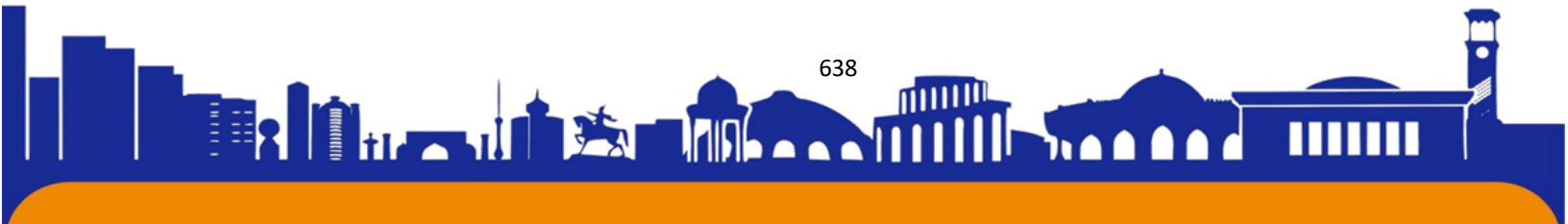
Suitsidning salbiy oqibatlari:

Suitsid – bu nafaqat o'ziga, balki, oilaga, jamiyatga ham zarar yetkazish; Suitsid oqibatida jismoniy va ruhiy shikastlanish;

Suitsidga qo'l urish natijasida atrofdagi kishilarning ijobiy munosabatni yo'qotish. Eng muhimi suitsid shunchaki e'tiborni tortish usuli emas, bu jiddiy muammo.

Suitsid juda yomon salbiy oqibatlarga olib keladi. Suitsid nafaqat insonning o'ziga zarar yetkazish, balki oilasiga, atrofdagilarga, shuningdek, jamiyatga ham zarar yetkazishdir.

Suitsid natijasida inson o'lmay qolishi mumkin, ammo uning nomiga tushadigan dog', atrofdagi insonlarning unga nisbatan beradigan salbiy baholari to umrini

oxirigacha saqlanib qoladi. Suitsitdga qo'l urush natijasida inson ham fiziologik, ham psixologik ziyon ko'radi.

O'quvchilarning bo'sh vaqtini tashkil etish bo'yicha O'quvchilarni keng ko'lamda sport bilan shug'ullanishi badiiy, ijodiyot to'garaklarga jalb etish – o'quvchining ijodiy tashabbuskorligi rivojlantirish, bo'sh vaqtini faol va foydali o'tkazish, qonunga bo'ysunish shakllanishiga yordam beruvchi tarbiyaviy faoliyatning yo'nalishlaridan biridir. Huquqiy tarbiya bo'yicha Nopok kimsalar tomonidan muntazam insonni kamsitish orqali o'z joniga qasd qilishga olib kelishi mumkinligini ham e'tibordan qochirmasligimiz kerak. O'zbekiston Respublikasining jinoyat kodeksi maxsus qismi

Birinchi bo'lim. Shaxsga qarshi jinoyatlar

1-bo'lim Hayotga qarshi jinoyatlar 103-modda o'zini o'ldirish darajasiga yetkazish Moddiy tomondan yoki boshqa jihatlardan aybdorga qaram bo'lmagan shaxsga rahmsiz muomala qilish yoki uning sha'ni va qadr-qimmatini muttasil ravishda kamsitish natijasida uni o'zini-o'zi o'ldirish yoki o'z-o'zini o'ldirishga suiqasd qilish darajasiga yetkazish 3 yilgacha axloq tuzatishishlar yoki 5 yilgacha ozodlikdan maxrum qilish bilan jazolanadi.

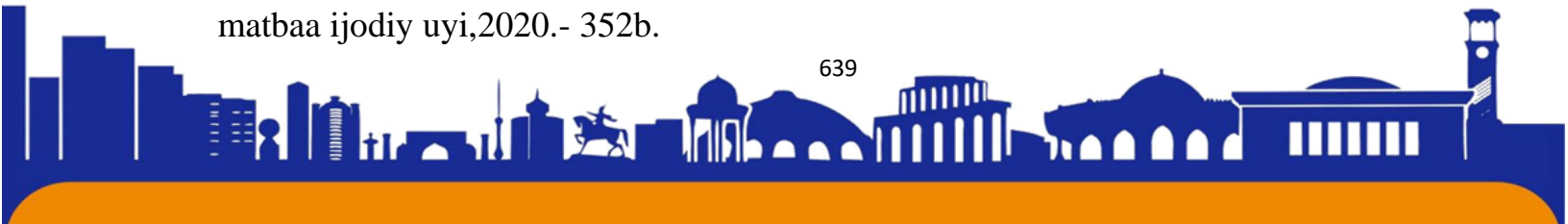
XULOSA

Hayot o'zi bu nima? Hayot – bu quvib-yetib bo'lmaydigan, to'xtatib qololmaydigan va hech bir inson to'ymaydigan omonatdur. Jonzotlar ichida eng oliysi bu –Xazrati INSONDIR.

“Tushkunlikka tushib o'zini o'ldirgan kishi agarda yana bir hafta yashaganida edi. Hayotdan ketishni istamasdi.”Volter Alloh hech bir jonzotga ato etmagan buyuk aqlni, faqatgina insonga qilib yaratgan. Shu aqlni, hayotni go'zal qilishga ishlatmoq darkor. Buyuk “Qu'roni Karim” kitobida ham inson Alloh tomonidan ato etilgan umrni ezgu ishlarga sarflash va hayotning har bir daqiqasini bebaho ne'mat sifatida qadrlash zarur degan g'oyalar ifodalangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Umarov B.M “Bolalar va o'smirlar suitsidining yosh va ijtimoiy –psixologik xususiyatlari” Toshkent.TDPI (1999)
2. Maxmudov O.A.-“Farzandnoma”, Toshkent : G'.G'ulom nomidagi nashriyot matbaa ijodiy uyi,2020.- 352b.

ISSN (E): 2181-4570

3. To‘lqinovich, A. G. (2022). IJTIMOIIY TARMOQLARNING YOSHLAR ONGI VA MA'NAVIYATIGA PSIXOLOGIK TA'SIRI. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 561-566.

4. Yo‘ldoshev Sardor Asliddin o‘g‘li. (2022). PSIXOLOGIK ZO‘RAVONLIK VA KIBERBULLING. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 1(2), 62–66. Retrieved from <http://journal.jbnuu.uz/index.php/ijcstr/article/view/119>

5. THE EDUCATION OF TALENTED STUDENTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM MR Usarovna, SZ Ibrahimovna, YS Asliddin o'gli... - 2019

